

Majetková a hospodářská kriminalita

přednáška 6

Trestní řád

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Základní předpis obsahující normy trestního práva procesního a je rozdělen do pěti částí, které se dělí na 25 hlav

obecná část:

- obsahuje společná pravidla platná a promítající se v celém trestním řízení
- vymezení základních zásad, subjektů tr. řízení, průběh a provádění dokazování, vyjmenovány procesní úkony a zajišťovací úkony

řízení přípravné:

- jedná se o předsoudní část řízení

řízení před soudem:

- od podání obžaloby až po mimořádné opravné prostředky

úkony související s TŘ:

- udělení milosti, použití amnestie, úprava právního styku s cizinou (např. evropský zatýkací rozkaz apod.)

přechodná a závěrečná ustanovení

Působnost tr. řádu

jedná se o okruh společenských vztahů, na které se tento řád vztahuje

působnost věcná:

- vztahuje se na řízení o **všech trestných činech** před OČTŘ
- subsidiárně pak v řízení o proviněních a činech jinak trestných spáchaných mladistvými v řízení ve věcech mladistvých

působnost časová:

- každý procesní úkon v řízení se provádí **podle zákona účinného v době, kdy je úkon prováděn** (to je rozdíl oproti hmotnému právu, tam se trestnost posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl TČ spáchán)

Působnost tr. řádu

působnost místní:

- v případě tr. řízení vedeného o tr. činu v ČR bude postupováno podle českých právních předpisů
- je jedno zda je pachatelem cizinec, čin se stal v cizině apod.

působnost osobní:

- všechny osoby nacházející se na území ČR, popř. i mimo její území, např. se jedná o řízení proti uprchlému, který se pobytem v cizině trestnímu řízení vyhýbá
- jsou zde ale případy výjimky (imunity)

Imunity

osoby požívající diplomatických výsad a imunit:

- pro TČ spáchané v souvislosti s výkonem dané funkce nelze nikdy stíhat
- ostatní trestné činy po ztrátě imunity lze zahájit stíhání

prezident republiky:

- stíhání pro tr. činy spáchané ve funkci je navždy vyloučeno
- za tr. činy spáchané před nástupem, po skončení funkce možné stíhat
- pouze velezrada (ústavní delikt - ztráta funkce)

poslanci a senátoři:

- nestíhatelnost a beztrestnost za projevy ve sněmovně
- za ostatní tr. činy lze stíhat se souhlasem příslušné komory (pokud nesouhlasí, pak stíhání navždy vyloučeno)

Imunity

Soudci Ústavního soudu:

- o přípustnosti tr. stíhání rozhoduje Senát

Soudci obecných soudů:

- u tr. činů spáchaných v souvislosti s výkonem funkce nutný souhlas prezidenta
- u ostatních tr. činů žádná imunita není

Veřejný ochránce práv:

- nutný souhlas poslanecké sněmovny, pokud jej nedá, pak je tr. stíhání vyloučeno do konce jeho funkce

Předmět tr. řízení

Předmětem jsou ty skutečnosti, kterými se musí OČTŘ v tr. řízení zabývat při vyřizování jednotlivých trestních věcí, předmětem je tedy skutek, z něhož je obviněna určitá osoba

Jedná se o následující skutečnosti:

Rozhodnutí ve věci samé (užší předmět trestního řízení):

- 1) zjistit skutek**
- 2) zjistit jeho pachatele**
- 3) správně skutek posoudit podle tr. práva hmotného (zda se jedná o tr. čin a podle jakého ustanovení je třeba jej posuzovat)**
- 4) uložit trest nebo ochranné opatření a vykonat je, u mladistvých uložit opatření výchovné, ochranné, či trestné a vykonat je**

Předmět tr. řízení

Širší předmět tr. řízení:

- rozhodnout o **nároku poškozeného na náhradu škody**, nemajetkové újmy v penězích způsobené daným tr. činem a o vydání bezdůvodného obohacení získaného tr. činem
- soud však může ve věci náhrady škody odkázat na řízení civilněprávní
- objasnit okolnosti, které vedly k trestné činnosti, nebo ji umožnily (ale nezjištění těchto okolností nebrání vynesení rozhodnutí ve věci samé)

Předběžné otázky:

- jedná se o případy, kdy je nutno nějaké otázky vyřešit ještě předtím, než se rozhodne o vlastním předmětu řízení
- jejich vyřešení tedy musí předcházet rozhodnutí o předmětu řízení
- zda je obviněný subjektem daně při tr. činu krácení daně, nebo zda se v daném případě jedná vůbec o daň, nebo zda má obviněný zákonnou povinnost vyživovat při tr. činu zanedbání povinné výživy

Trestní právo

Zásady trestního práva uvedené v tr. řádu:

- **Presumpce nevinny:**
 - **dokud** pravomocným odsuzujícím **rozsudkem** soudu **není vina vyslovena, nelze toho**, proti němuž se vede tr. řízení **hledět** jako by byl vinen
- **Oficiality a legality:**
 - Státní zástupce je **povinen** stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, **OČTŘ** postupují z **úřední povinnosti** v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tr. řádu
- **Přiměřenosti:**
 - OČTŘ trestní věci projednávají s plným šetřením **práv a svobod** zaručených **LZPS** a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je ČR vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, **zasahovat jen v odůvodněných** případech na základě zákona a v **nezbytné** míře pro zajištění účelu trestního řízení
- **Materiální pravdy:**
 - OČTŘ postupují tak, **aby byl zjištěn skutkový stav** věci, o němž **nejsou důvodné** pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí

Trestní právo

Zásady trestního práva uvedené v tr. řádu:

- **Rychlosti trestního řízení:** - OČTŘ trestní věci musí projednávat **urychleně bez zbytečných průtahů**; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek
- **Volné hodnocení důkazů:** - OČTŘ v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého **vnitřního přesvědčení** založeného na **pečlivém uvážení** všech okolností případu **jednotlivě i v jejich souhrnu**
- **Spolupráce se zájmovými sdruženími občanů:**
 - využívání výchovného působení zájmových sdružení
 - smyslem je posílení **výchovného působení** trestního řízení při **předcházení a zamezování** trestné činnosti
 - jedná se o odborové organizace, organizace zaměstnavatelů, církve, náboženské společnosti
- **Obžalovací:** - Trestní stíhání před soudy je možné **jen na základě obžaloby**, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu které **podává státní zástupce**. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.

Trestní právo

Zásady trestního práva uvedené v tr. řádu:

- **Veřejnosti:**

- Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat.
- slouží i jako zajištění kontroly společnosti nad výkonem soudnictví
- výchovná funkce, **rozsudek vždy vyhlášen veřejně**

- **Ústnosti a bezprostřednosti:**

- Jednání před soudy je **ústní**; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají
- Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání **smí soud přihlédnout** jen k těm **důkazům**, které **byly při tomto jednání provedeny**.

- **Právo na obhajobu:**

- Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně **poučen o právech** umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též **může zvolit obhájce**; všechny OČTŘ jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

Subjekty trestního řízení

Činitelé, kteří mají vliv na průběh řízení, tento vliv vykonávají vlastním jménem, a kteří mají k uskutečnění tohoto vlivu jistá zákonná práva, či povinnosti

- Orgány činné v tr. řízení:

- Soud, státní zástupce, policejní orgán
- Vyžaduje se jejich **nepodjatost**, o vyloučení rozhoduje sám dotčený orgán, a to i bez návrhu, proti usnesení je možná stížnost k bezprostředně nadřízenému orgánu

- Osoba proti níž se řízení vede (označena i jako „strana“):

- **Podezřelý** (osoba podezřelá ze spáchání tr. činu, ale **dosud nebylo** proti ní **zahájeno tr. stíhání**, nebo osoba proti které je vedeno zkrácené přípravné řízení)
- **Obviněný** (osoba proti které **bylo zahájeno trestní stíhání** - doručeno usnesení o zahájení tr. stíhání § 160/1 tr. řádu nebo bylo usnesení doručeno obhájci v řízení proti uprchlému § 303 tr.ř.)
- **Obžalovaný** (**obviněný** na kterého **byla podána obžaloba** u soudu a bylo nařízeno hlavní líčení)
- **Odsouzený** (ten, proti němuž **byl vydán odsuzující rozsudek**, který nabyl právní moci, nebo pravomocný trestní příkaz)

Subjekty trestního řízení

- Poškozený, zúčastněná osoba (také označeni jako „strana“):

- Ten, **komu** bylo trestným činem **ublíženo** na zdraví, **způsobena** majetková **škoda** nebo nemajetková **újma**, nebo ten, **na jehož úkor** se pachatel trestným činem **obohatil** (poškozený)
- Ten, **jehož věc** nebo část **majetku** byla zabrána nebo podle návrhu má být **zabrána** (zúčastněná osoba)
- Zúčastněná osoba a poškozený se **mohou** dát **zastupovat zmocněncem**

- Úředník probační a mediační služby

- Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

- Obhájce, svědek, znalec, tlumočník

Příslušnosti v trestní řízení

Věcná příslušnost:

Okresní soud: - v **1. stupni** rozhoduje zásadně o **všech trestných činech, pokud nejsou zákonem** např. § 17 tr. řádu **výslovně dány** krajskému soudu

- rozhoduje také o vazbě, příkazy k zatčení, příkazy k domovní prohlídce, otevření zásilky, odposlechy ...
- ustanovuje obhájce, opatrovníka ...

Krajský soud: - **všechny TČ**, pokud je na ně dána **spodní hranice** sazby odnětí svobody nejméně **5 let**, nebo pokud je za ně možné uložit **výjimečný trest**

- **vyjmenované TČ v §17 tr.řádu**, a to i pokud je tam nižší dolní hranice než 5 let, např. neoprávněné nakládání či odebrání lidských tkání a orgánů, nepovolený obchod s vojenským materiálem, sabotáž, vyzvědačství, spolupráce s nepřítelem,...
- **rozhodování o odvolání** proti rozsudkům okresního soudu
- rozhodování o **sporech** o příslušnosti, odnětí a přikázání věci **mezi okresními soudy**

Příslušnosti v trestní řízení

Věcná příslušnost:

- Vrchní soud:**
- rozhoduje o odvolání a stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů, které tam rozhodovaly jako soudy 1. stupně
 - rozhodování o sporech o příslušnosti, odnětí a přikázání věci mezi okresními a krajskými soudy
 - rozhoduje o nasazení agenta
 - může podávat podněty ke sjednocování rozhodnutí soudů k nejvyššímu soudu

- Nejvyšší soud:**
- rozhoduje o dovoláních a stížnostech proti usnesením vrchních soudů
 - rozhoduje o stížnostech pro porušení zákona (mimořádný opravný prostředek) bez ohledu na to, který OČTŘ napadené rozhodnutí vydal
 - zaujímá stanoviska sjednocující rozhodovací činnost soudů

Příslušnosti v trestní řízení

Místní příslušnost:

§ 18 tr. řádu:

(1) Řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán.

(2) Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

§ 23 tr. řádu - vyloučení a spojení věci :

*K urychlení řízení nebo z jiných důležitých důvodů lze řízení o některém z trestných činů nebo proti některému z obviněných **vyloučit** ze společného řízení. Jsou-li tu **podmínky společného** řízení, může soud spojit k **společnému** projednání a rozhodnutí věci, v nichž byly podány samostatné obžaloby.*

Analogicky v praxi stejně postupují policejní orgány.

Podjatost v tr. řízení

Vyloučení OČTŘ:

§ 30 tr. řádu:

*Z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen soudce nebo přisedící, státní zástupce, policejní orgán nebo osoba v něm služebně činná, u něhož lze mít **pochybnosti**, že **pro poměr** k projednávané **věci** nebo k **osobám**, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení **nemůže nestranně rozhodovat**. Úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení.*

§ 31 tr. řádu:

- (1) O vyloučení z důvodů uvedených v § 30 **rozhodne orgán**, kterého se tyto důvody týkají, a to i bez návrhu. O vyloučení soudce nebo přisedícího, pokud rozhodují v senátě, rozhodne tento senát.*
- (2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost.*
- (3) O stížnosti rozhodne orgán bezprostředně nadřízený orgánu, jenž napadené rozhodnutí vydal.*